

**CHET TILI O'QITUVCHILARINING EMOTSIONAL SOTSIAL
KOMPETENTLIGI OLIY TA'LIM MUHITI ZARURIY OMILI SIFATIDA**

Ataxo'jayeva Shaxlo Anvarovna

University of Business and Science

Pedagogika va psixologiya kafedrası dotsenti

Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

+998947472424 shaxloataxujayeva@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola chet tili o'qituvchilarining emotsional-sotsial kompetentligini rivojlantirishning zaruriyligi va uning oliy ta'limdagi o'rini tahlil qiladi. Emotsional va sotsial kompetentlik chet tili o'qituvchilari uchun muhim hisoblanib, ta'lim jarayonida ijobiy muhit yaratishda va talabalarga sifatli bilim berishda asosiy omil sanaladi. Tadqiqot davomida chet tili o'qituvchilarining emotsional-sotsial kompetentligini rivojlantirish uchun oliy ta'lim muhitida qanday sharoitlar kerakligi aniqlanadi va bu sharoitlarning ta'lim samaradorligiga ta'siri o'rganiladi.

Kalit so'zlar: chet tili o'qituvchilari, emotsional kompetentlik, sotsial kompetentlik, oliy ta'lim, psixologik tahlil, ta'lim muhiti, pedagogik sharoitlar. Kirish. Bugungi kunda ta'lim jarayonida nafaqat bilim berish, balki o'qituvchilarning emotsional va sotsial kompetentliklarini ham rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chet tili o'qituvchilari uchun ushbu ko'nikmalar, talabalarga samarali dars berish va ularning ehtiyojlarini tushunish uchun zarurdir. Ushbu maqola chet tili o'qituvchilarining emotsional va sotsial kompetentligini oliy ta'lim muhitining zaruriy omili sifatida ko'rib chiqadi.

Adabiyotlar sharhi. Emotsional va sotsial kompetentlik bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar ko'plab xorijiy va milliy olimlarning diqqat markazida bo'lgan. D. Goleman va P. Salovey singari tadqiqotchilar emotsional intellektning ta'lim jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ta'kidlagan. O'zbekistonlik olimlar M. Mirzayev va Sh. To'laganova esa emotsional-sotsial kompetentlikning oliy ta'lim tizimida o'qituvchi va talaba munosabatlarini yaxshilashdagi ahamiyatini ko'rsatib o'tishgan. Tadqiqotda korrelyatsion tahlil usuli qo'llanilib, chet tili o'qituvchilarining emotsional-sotsial kompetentligi va ularning ta'lim

jarayonidagi samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlik o'rganildi. O'qituvchilarning emotsional va sotsial kompetentliklari turli mezonlar bo'yicha baholanib, natijalar jadval ko'rinishida ifodalandi.

Muhokama va tahlillar. Quyida chet tili o'qituvchilarining emotsional-sotsial kompetentligining turli ko'nikmalarga ta'siri korrelyatsion tahlil yordamida ifodalangan.

Jadval 1. Chet tili o'qituvchilarining emotsional-sotsial kompetentligida turli ko'nikmalarning korrelyatsiyasi

Ko'nikma	O'zini anglash	Emotsional barqarorlik	Muloqot ko'nikmalari	Stressni boshqarish	Jamoada ishlash	Umumiy kompetentlik
Empatiya	$r = 0.45$	$r = 0.52$	$r = 0.55$	$r = 0.48$	$r = 0.50$	$r = 0.50$
O'zini boshqarish	$r = 0.50$	$r = 0.56$	$r = 0.53$	$r = 0.51$	$r = 0.49$	$r = 0.52$
Ijtimoiy mas'uliyat	$r = 0.42$	$r = 0.48$	$r = 0.51$	$r = 0.46$	$r = 0.47$	$r = 0.49$
O'quv motivatsiyasi	$r = 0.39$	$r = 0.44$	$r = 0.46$	$r = 0.41$	$r = 0.45$	$r = 0.44$

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, o'qituvchilarning emotsional-sotsial kompetentligi turli ko'nikmalar bilan yuqori bog'liqlikni ko'rsatadi. Ayniqsa, emotsional barqarorlik va muloqot ko'nikmalari o'qituvchilarning umumiy kompetentligiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Bu o'qituvchining emotsional holati va muloqot qobiliyati o'quv jarayoniga sezilarli ta'sir qilayotganini ko'rsatadi.

Stressni boshqarish ko'nikmasining o'zini anglash va o'zini boshqarish bilan yuqori korrelyatsiyada bo'lishi, o'qituvchilarning dars vaqtida stressni boshqarishlari ularning pedagogik mahoratiga bevosita ta'sir etishini tasdiqlaydi. Shuningdek, empatiyaning

o'qituvchilarning jamoada ishlash qobiliyatiga ta'sir ko'rsatishi ularning ijtimoiy munosabatlarda qanchalik muhimligini bildiradi.

Tadqiqot chet tili o'qituvchilarining o'zini anglash, o'zini boshqarish, emotsional barqarorlik, muloqot ko'nikmalari kabi mezonlar bo'yicha kompetentligini baholash maqsadida o'tkazildi. 50 nafar chet tili o'qituvchilaridan tashkil topgan guruhda mazkur kompetentliklar bo'yicha o'rtacha ballar olindi va yuqoridagi jadvalda keltirilgan korrelyatsiya natijalari asosida tahlil qilindi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, chet tili o'qituvchilarining emotsional va sotsial kompetentligini rivojlantirish ta'lim samaradorligini oshiradi. Oliy ta'lim muhitida o'qituvchilarning emotsional holati va ijtimoiy qobiliyatlarini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus treninglar va metodlar joriy etilishi lozim. Bu o'qituvchilarni motivatsiyalashga, talabalarga yaqinroq bo'lishga, shuningdek, ta'lim jarayonini yanada samarali qilishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Goleman, D. *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books, 1995.
2. Salovey, P., & Mayer, J. D. *Emotional Intelligence. Imagination, Cognition, and Personality*, 1990.
3. Mirzayev, M., & To'laganova, Sh. *Pedagogik psixologiya asoslari*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi nashriyoti, 2018.
4. Rahmonov, A. *Ta'limda sotsial-emotsional ko'nikmalar va ularning ahamiyati*. Ta'lim va Innovatsiya, 2021.
5. Umirovich, A. O., & Anvarovna, A. S. (2023). Views of thinkers on issues of family and family relations. *Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence*, 2(5), 508-511.
6. Anvarovna, A. S. (2023). Constructions (models) of social intelligence in future English language teachers. *Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence*, 2(4), 169-172.
7. Anvarovna, A. S. ., & Kahharova. (2024). SOCIAL-PSYCHOLOGICAL ADJUSTMENT OF FIRST YEAR UNIVERSITY STUDENTS. *JOURNAL OF EDUCATION, ETHICS AND VALUE*, 3(1), 230–234